UNIVERSITETET I OSLO
DET MATEMATISK-NATURVITENSKAPELIGE FAKULTET

Dagens tema

Programmering av x86

- Minnestrukturen
- Flytting av data
  - Endring av størrelse
- Aritmeriske operasjoner
  - Flagg
- Maskeoperasjoner
- Hopp
  - Tester
- Stakken
- Rutinekall
  - Kall og retur
  - Frie og opptatte registre
  - Dokumentasjon

Husk!
Alt er bare bit-mønstre!

INF1070

Minnestrukturen

Grovt sett ser minnet for hver process slik ut:

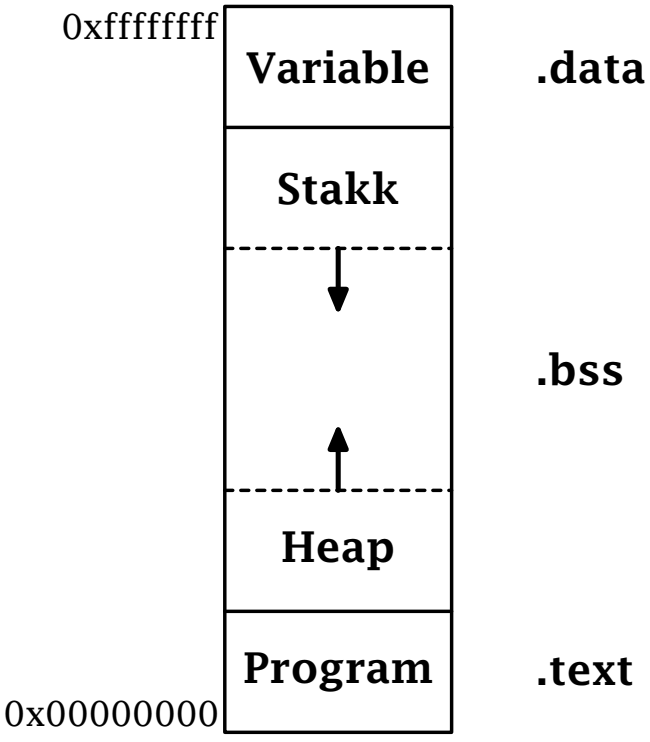

INF1070

Flytting av data

(Bryant-boken 3.4.2)

Instruksjonen mov kan flytte data til/fra

konstanter	$10
registre	%eax
navngitte variable	navn
lagerlokasjoner pekt på	0(%esp)

```
        .text
move:
        movl    $3,%eax
        movl    4(%esp),%eax
        movl    %eax,var
        ret

        .data
var:    .long 17
```

Men . . .

- Man kan ikke flytte *til* en konstant.
- Maksimalt én lagerlokasjon.

Variable

Man kan sette av plass til variable med spesifikasjonen .long. De bør legges i .data.

INF1070

Byte, ord og langord

mov- finnes for -b («byte»), -w («word» = 2 byte) og -l («long» = 4 byte).

```
movb    $0x12,%al
movw    $0x1234,%ax
movl    $0x12345678,%eax
```

Kun de aktuelle delene av registrene endres.

Konvertering mellom størrelser

Fra større til mindre størrelser dropper man bare de bit-ene man ikke trenger.†

00000000	00000000	00000000	00000001

Fra mindre til større *unsigned* verdier er det bare å sette inn 0-er foran.

Fra mindre til større *signed* verdier finnes disse:

- cbw Utvider **%al** til **%ax.**
- cwd Utvider **%ax** til **%dx:%ax.**
- cwde Utvider **%ax** til **%eax.**
- cdq Utvider **%eax** til **%edx:%eax.**

† Hva om tallet er for stort? *Overflyt* vil vi ta for oss senere i kurset.

Aritmetiske operasjoner

(Bryant-boken 3.5.2 og 3.5.5)

Hittil kjenner vi

Addisjon:	addb	addw	addl
Økning:	incb	incw	incl
Subtraksjon:	subb	subw	subl
Senkning:	decb	decw	decl
Multiplikasjon:	—	imulw	imull

I tillegg har vi

Negasjon:	negb	negw	negl

Alle fungerer på registre og inntil én minnelokasjon.

Multiplikasjon

I tillegg til den vanlige utgaven nevnt på forrige ark, finnes en versjon som jobber med faste registre:

mulb og imulb	**%al**	$\times$ *op* $\rightarrow$	**%ax**
mulw og imulw	**%ax**	$\times$ *op* $\rightarrow$	**%dx:%ax**
mull og imull	**%eax**	$\times$ *op* $\rightarrow$	**%edx:%eax**

Fordelen med denne utgaven er at den finnes både for verdier *med* fortegn (imul- og versjonen på forrige ark) og *uten* fortegn (mul-).

Ulempen er at operand 2 kan være register eller minnelokasjon, men ikke konstant.

Divisjon

Divisjon gir to svar (kvotient og rest). Den er også litt rar når det gjelder registerbruk:

divl og idivl	**%edx**:**%eax**	÷ *op* →	**%eax**	**%edx**
divw og idivw	**%dx**:**%ax**	÷ *op* →	**%ax**	**%dx**
divb og idivb	**%ax**	÷ *op* →	**%al**	**%ah**

Disse instruksjonen kan ikke dele på konstanter, kun på variable og registerverdier.

Eksempel

Denne funksjonen deler et tall med 10 og returnerer svaret og resten der de to adressene i parameter 2 og 3 angir.

```
.globl div10

# C-signatur:   void div10(int v, int *q, int *r).

div10:
        movl    4(%esp),%eax    #       %eax = v.
        cdq                     # %edx:
        movl    $10,%ecx        # %ecx = 10.
        idivl   %ecx            # (%eax,%edx) = (%edx:%eax/10, %edx:%eax%10).

        movl    8(%esp),%ecx    # *q
        movl    %eax,(%ecx)     #    = %eax.
        movl    12(%esp),%ecx   # *r
        movl    %edx,(%ecx)     #    = %edx.
        ret                     # Retur.
```

INF1070

Testprogram

```
#include <stdio.h>

extern void div10 (int v, int *q, int *r);

int data[] = { 0, 19, 226, -17 };

int main (void)
{
  int data_len = sizeof(data)/sizeof(int), a1, a2, ix;

  for (ix = 0;  ix < data_len;  ++ix) {
    div10(data[ix], &a1, &a2);
    printf("%d/10 = %d, %d%%10 = %d\n",
           data[ix], a1, data[ix], a2);
  }
  return 0;
}
```

Kjøring

```
> gcc test-div10.c div10.s -o test-div10
> ./test-div10
0/10 = 0, 0%10 = 0
19/10 = 1, 19%10 = 9
226/10 = 22, 226%10 = 6
-17/10 = -1, -17%10 = -7
```

Advarsel!

Overflyt ved divisjon eller divisjon med 0 er ekstra farlig; hvis det skjer, får vi se følgende:

```
Floating point exception
```

Flagg (Bryant-boken 3.6.1)

De fleste operasjonene har en bieffekt: visse egenskaper ved resultatet blir lagret i *flaggene*.

Z («Zero») settes til 1 når svaret er 0 (og 0 ellers).

S («Sign») settes lik øverste bit i svaret. (Om vi regner med *signed* tall, er dette et tegn på at tallet er negativt.)

C («Carry» = mente) settes lik den menteoverføringen som skjedde øverst i resultatet.

O («Overflow») settes om svaret var for stort.

P («Parity») settes om *laveste byte* har et partall antall 1-bit.

Inneholder flaggene nyttig informasjon?
Av og til, men ikke alltid.

Maskeoperasjoner

(Bryant-boken 3.5.2)

Maskeoperasjonene brukes til å sette eller nulle ut bit i henhold til et gitt mønster (en såkalt *maske*).

Maske-AND

Denne operasjonen *nuller ut* de bit som ikke er markert i masken.†

	0	1	0	1	0	1	0	1
andb	0	0	0	0	1	1	1	1
=	0	0	0	0	0	1	0	1

Denne operasjonen er tilgjengelig i C og heter der &.

NB! Det er stor forskjell på & (maske-AND eller bit-AND) og && (logisk AND) i C:

```
1 & 4 == 0
1 && 4 == 1
```

† Siden operasjonen er symmetrisk, er det vilkårlig hvilken operand som betraktes som maske og hvilken som er data.

Maske-OR

Denne operasjonen *setter* de bit som er markert i masken.

	0	1	0	1	0	1	0	1
orb	0	0	0	0	1	1	1	1
=	0	1	0	1	1	1	1	1

Denne operasjonen er tilgjengelig i C og heter der |.

Maske-NOT

Denne operasjonen snur alle bit-ene.

	0	1	0	1	1	1	1	1
notb								
=	1	0	1	0	0	0	0	0

Den finnes også i C og heter der ~.

Maske-XOR

Denne operasjonen *snur* bare de bit som er markert i masken.

	0	1	0	1	0	1	0	1
xorb	0	0	0	0	1	1	1	1
=	0	1	0	1	1	0	1	0

Denne operasjonen kalles også ofte «logisk addisjon». Den er tilgjengelig i C og heter der ^.

Hopp (Bryant-boken 3.6.3–5)

Instruksjonen for å hoppe heter jmp.

```
        jmp dit

dit:
```

Betinget hopp

Man kan angi at flaggene skal avgjøre om man skal hoppe.

```
        jz      dit     # Hopp om Z(ero)
        jnz     dit     # Hopp om ikke Z
        jc      dit     # Hopp om C(arry)
        jnc     dit     # Hopp om ikke C
        js      dit     # Hopp om S(ign)
        jns     dit     # Hopp om ikke S
        jo      dit     # Hopp om O(verflow)
        jno     dit     # Hopp om ikke O
        jp      dit     # Hopp om P(arity)
        jnp     dit     # Hopp om ikke P
```

Testing

Flaggene kan settes som følge av vanlige instruksjoner:

```
.globl abs2
abs2:   movl    4(%esp),%eax
        addl    8(%esp),%eax
        jns     ret2
        negl    %eax
ret2:   ret
```

Alternativt kan vi eksplisitt sjekke to verdier mot hverandre med instruksjonen cmp-:

```
.globl abs1
abs1:   movl    4(%esp),%eax
        cmpl    $0,%eax
        jns     ret1
        negl    %eax
ret1:   ret
```

Hva er riktige flagg å sjekke på ved for eksempel **%eax**≤ -17? Heldigvis finnes spesielle varianter som er enklere å bruke:

Verdier *med* fortegn

```
        je      dit     # Hopp ved =  (= Z)
        jne     dit     # Hopp ved != (= ~Z)
        jl      dit     # Hopp ved <  (= S)
        jle     dit     # Hopp ved <= (= Z || S)
        jg      dit     # Hopp ved >  (= ~Z && ~S)
        jge     dit     # Hopp ved >= (= ~S)
```

Verdier *uten* fortegn

```
        je      dit     # Hopp ved =  (= Z)
        jne     dit     # Hopp ved != (= ~Z)
        jb      dit     # Hopp ved <  (= C)
        jbe     dit     # Hopp ved <= (= Z || C)
        ja      dit     # Hopp ved >  (= ~C && ~Z)
        jae     dit     # Hopp ved >= (= ~C)
```

Eksempel

Denne funksjonen finner det minste av to tall:

```
min2:   movl    4(%esp),%eax
        cmpl    8(%esp),%eax
        jle     ret
        movl    8(%esp),%eax
ret:    ret
```

NB!

Testen blir *omvendt* i Linux siden operandene kommer i en annen rekkefølge!

Stakken

Stakken er veldig sentral i x86-arkitekturen. Den benyttes til

- rutinekall
- parameteroverføring
- lagring av mellomresultater
- plass til lokale variable

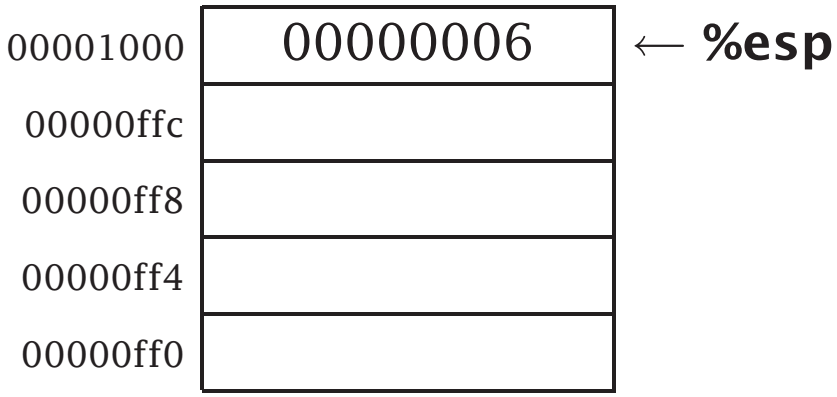

Av historiske grunner vokser stakken mot *lavere* adresser.

Å legge elementer på stakken

Instruksjonene pushw og pushl legger verdier på stakken:

```
    pushl   $0x000000a5
```

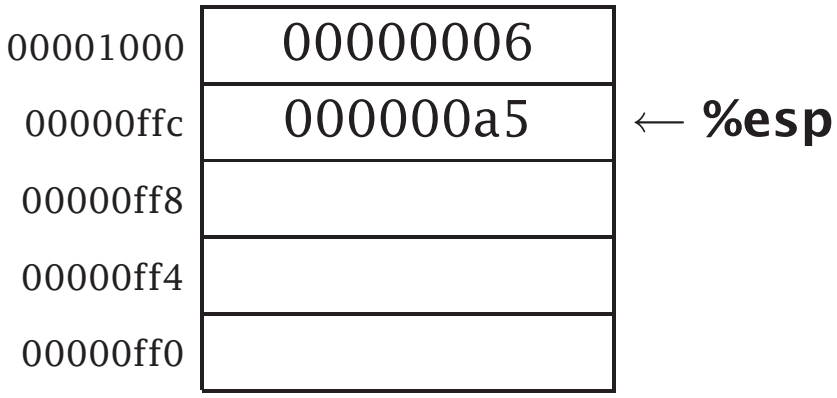

Legg merke til at vi kan få tak i alle elementene på stakken:

```
    movl    0(%esp),%eax    # Toppen
    movl    4(%esp),%eax    # Nest øverst
```

INF1070

Å fjerne elementer fra stakken

Til dette brukes popw og popl:

```
    popl    %eax
```

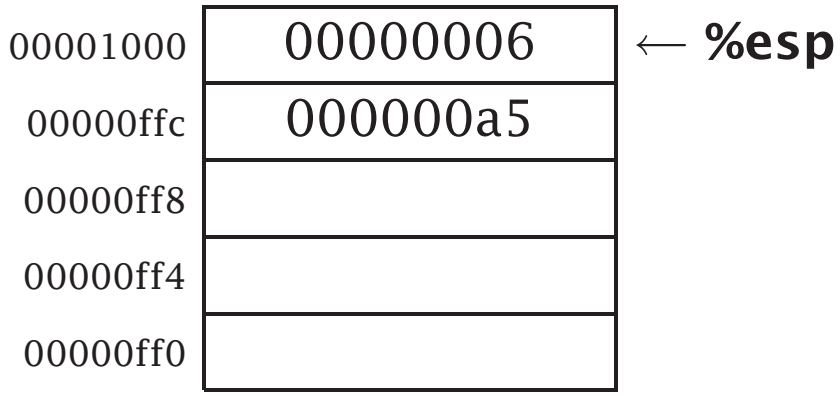

Verdiene blir ikke fysisk fjernet.

INF1070

Rutiner (Bryant-boken 3.7.2-4)

Ved et rutinekall skjer følgende:

❶ Parametrene beregnes og legges på stakken *bakfra!*

❷ Instruksjonen call fungerer som en jmp men legger adressen til neste instruksjon på stakken.

Kallet

```
f(4, 17, 11);
```

vil gi denne stakken:

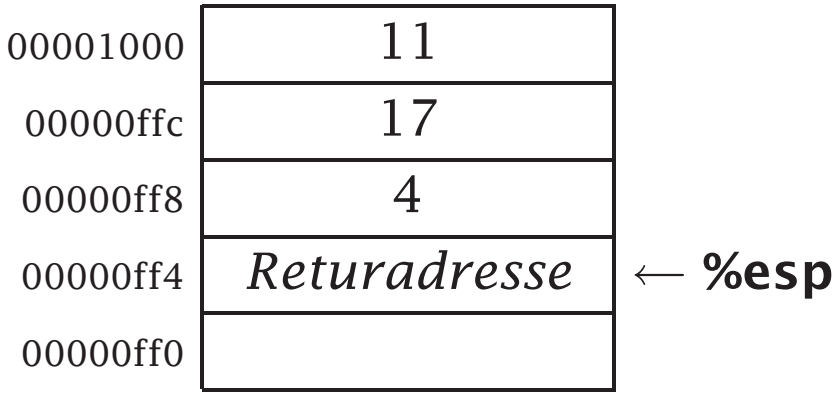

Ved retur vil ret fjerne returadressen fra stakken og hoppe dit.

(Det er opp til kalleren å fjerne parametrene fra stakken.)

INF1070

Registerbruk

Hvilke registre kan vi endre i en funksjon uten å ødelegge for kalleren?

Frie registre

Konvensjonen er at

%eax, **%ecx** og **%edx**

er *frie registre* («caller save»).

Bundne registre

De andre registrene er *bundne registre* («callee save»). Om de endres, må man ta vare på den opprinnelige verdien og sette denne tilbake før retur.

En forbedring

Hittil har vi hentet parametrene som 4(%esp), 8(%esp), ...

Men hva om vi ønsker å lagre mellomresultater på stakken? Da må adresseringen endres!

Løsningen er å bruke et eget register **%ebp** til å peke på parametrene:

```
    pushl   %ebp
    movl    %esp,%ebp
```

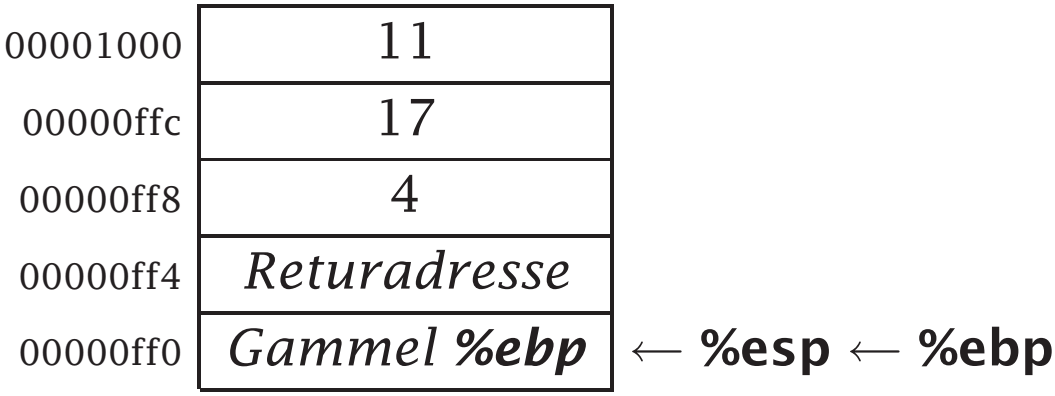

Nå er paramtrene tilgjengelige som 8(%ebp), 12(%ebp), ...

Retur må nå gjøres slik:

```
    popl    %ebp
    ret
```

INF1070

Dokumentasjon

Målet med dokumentasjon er man skal kunne få vite alt man trenger for å bruke en funksjon ved å lese dokumentasjonen. Dette inkluderer:

❶ funksjonens navn

❷ hva den gjør (kort fortalt)

❸ parametrene

I tillegg kan det være nyttig å vite hva de ulike registrene brukes til når man skal lese koden.

```
.globl mystrlen

# Name:  mystrlen.
# Synopsis:     Beregner antall tegn i en tekst.
# C-signatur:   int mystrlen (char *s)
# Registre:     EAX:    len
#               ECX:    s

mystrlen:
        movl    4(%esp),%ecx    # %ecx = s.
        movl    $0,%eax         # %eax = 0.
loop:   cmpb    $0, (%ecx)      # while (%ecx
        je      exit            #             !=0) {
        incl    %eax            #   ++len.
        incl    %ecx            #   ++s.
        jmp     loop            # }
exit:   ret                     # return len.
```

INF1070